

"Ekobrottsmyndigheten vs. Advokaterna = Korporativismen vs. Liberalismen"

Publicerad 2019-02-19 12:07

DEBATT - av Björn Forssén, advokat och juris doktor

Advokat Hans Sundberg tog i en artikel (Dagens Juridik 2019-02-11) upp en fråga som har legat och pyrt åtminstone det senaste decenniet, nämligen statens förhållningssätt till advokaterna.

Jag har hört debatten om kostnadsräkningar och vet att staten, genom sina domstolar, skär i en advokats kostnadsräkning, oavsett om hen lämnar specificerade sådana till tingsrätter etc. Jag dristar mig faktiskt till att skriva "sina" om statens relation till domstolarna eftersom de som arbetar där med juridiska sysslor är statligt avlönade.

Jag företräder som advokat oftast den som har ett lönegenerande yrke, nämligen företagaren. Då handlar det i förvaltningsdomstolarna om skatteprocesser och i de allmänna domstolarna om brottmålsprocesser angående till exempel skattebrott och bokföringsbrott.

Jag är en individ som advokat och den jag företräder, min klient, är en annan individ. Emot oss har vi båda i tingsrätten hela rättsmaskineriet representerat av en åklagare från Ekobrottsmyndigheten och ett par skatterevisorer och en skattejurist från Skatteverket. Båda myndigheterna är statliga förvaltningsmyndigheter. Så ser maktbalansen ut i brottmålsprocessen och i skatteprocessen är vår motpart Skatteverket med nämnda medarbetare.

Till skatterevisorerna som har upprättat den produkt som är grundbulten i båda processerna mot min klient, det vill säga revisionspromemorian, ska också läggas Skatteverkets skattebrottsenhet med sina utredare, förhållningsledare, vilka är anställda av Skatteverket, men arbetar i brottmålet om skattebrott och bokföringsbrott på uppdrag av Ekobrottsmyndigheten och därstädes aktive åklagare.

Nu skriver jag ordet korporativism, eftersom redan laguppställningen lutar åt det hålet hellre än mot individualism, vilken främst företräds ideologiskt av liberalismen.

Eftersom advokat Sundberg var inne på brottmålsprocessen fokuserar också jag på den.

Antalet advokater i Sverige är mer än tio gånger fler än antalet anställda på Ekobrottsmyndigheten. Det kan tyckas vara en garanti för att statens process mot individen ska omfattas av de grundlagsfästa principerna om legalitet och objektivitet från domstolarnas och förvaltningsmyndigheternas sida.

Det är bara det att advokaterna inte är ett kollektiv som arbetar inom någon myndighet. Vi är individer som ska förväntas ge en annan individ ett bra försvar i brottmålsprocessen.

Den åklagare som uppträder på andra sidan har statistiskt sett ganska goda resurser för sin utredning. Medel till Ekobrottsmyndigheten är årligen budgeterade med drygt en miljon kronor per anställd inom myndigheten och då är inte alla där anställda åklagare.

Åklagaren tilldelas, utöver sin egen förmenta skicklighet, resurser i form av åklagarekonomer och, som sagt, Skatteverkets skattebrottsenhetens utredare och förhållningsledare samt har hen tillika Skatteverkets revisorer som hjälper hen inte bara under förundersökningen, utan också i vittnesbåset i tingsrätten, genom att frenetiskt

försvara sin "baby" - den revisionspromemoria som är motorn i angreppet mot den enskilde, till exempel en företagare.

Advokaten har inte några resurser tilldelade sig för att göra alternativa utredningar, utan rättegångsmaterialet är normalt sett det förundersökningsprotokoll där revisionspromemorian inleder som den tunga pjäsen i åklagarens artilleri.

Med den beskrivna obalansen i rättegången, vilken lutar starkt till åklagarens fördel, är det med stor förvåning som jag tar del av advokat Sundbergs uppgifter om att Ekobrottsmyndigheten har gått ut i skrift med att de offentliga försvararnas - advokaternas -kostnadsräkningar ska angripas i syfte att med ekonomisk repression hämma försvararnas arbete i samband med förundersökning och rättegång.

Jag behöver sannolikt inte använda några förstärkande ord för att Du som läsare ska inse min djupa indignation över att debatten om de offentliga försvararnas kostnadsräkningar nu har nått dithän att aktörerna i den brottmålsprocess som individen undergår misstänkliggör varandra på det oförblommerade sätt som advokat Sundberg beskriver beträffande Ekobrottsmyndigheten. Det vill säga beträffande en statlig förvaltningsmyndighet.

Jag var själv en gång en man i staten och jag har - trots att jag har följt nämnda debatt om kostnadsräkningar från offentliga försvarare - aldrig hört talas om det som advokat Sundberg berörde i sin artikel i Dagens Juridik. Om det inte hade varit fråga om att Ekobrottsmyndigheten uttryckte sina förutfattade meningar om oss advokater i skrift, hade jag aldrig trott på det.

På mig verkar det som om Ekobrottsmyndigheten bortser ifrån att advokaternas roll - precis som advokat Sundberg anför - är reglerad i rättegångsbalken. Vi skulle alltså som kollektiv ha enats om att sätta oss över våra skyldigheter enligt processlagstiftningen - som om en advokat skulle vara något slags opålitlig mäklare med dunkla pekuniära motiv för sitt samhällsengagemang.

Ekobrottsmyndigheten har en mycket ensidig syn på vart det samhällsengagemang tar vägen som från början står att söka hos juris studerande - om vi nu bara berör juristerna i domstolssystemet totalt sett.

När skulle jag - som alltså en gång var en man i staten - ha genomgått en sådan metamorfos?

Jag kan snart skönja aftonrodnaden i min karriär men jag är fortfarande nyfiken och skulle gärna vilja bilda mig på denna punkt.

Ska man söka en förklaring till det fenomen som advokat Sundberg påtalar - och det är påkallat i allra högsta grad för att undvika att det bara blir hugskott som kan återkomma godtyckligt - så kan jag mycket väl tänka mig i att det hela handlar om kunskapsbrister hos de statliga förvaltningsmyndigheter som jag har nämnt och de allmänna domstolarna.

Jag håller mig i det hänseendet fortfarande till brottmål avseende skattebrott och bokföringsbrott och i tillämpliga delar till mål om skatt som hör på ovan angivna organiska sätt ihop med sådant brottmål. Jag tänker då framför allt på utvecklingen sedan Sverige EU-inträdde 1995.

Jag var med på det seminarium 1993 hos Ingenjörsvetenskapsakademien i Stockholm då tanken om en ekobrottsmyndighet togs upp och som sedan sjösattes 1998. Ungefär tio år senare, då Alliansen regerade, visade sig Ekobrottsmyndigheten alltför ineffektiv och räddades den gången av näringsminister Maud Olofsson.

Nu har det gått nästan ett kvarts sekel sedan EU-medlemskapet och jag får fortfarande ägna mig åt att utbilda åklagare och åklagarekonomer samt skatterevisorer med flera från Skatteverket angående hur mervärdesskatterättens regler förhåller sig till de civilrättsliga redovisningsreglerna och närmare bestämt vilken lagstiftning som gäller i min klients fall.

Är det den nationella lagstiftningen eller är det den EU-rättsliga som ska tillämpas?

Den delen av socialisationsprocessen får jag alltså ägna mig åt som offentlig försvarare och domstolen ska knappt betala mig för att ha öppnat lagboken.

Går vi sedan till domstolens ledamöter är det fortfarande påfallande hur litet medvetenheten om EU-rätten har trängt igenom. Där sitter kanske en rättens ordförande som har åtta poäng ekonomi i sin juristutbildning - vilket för dagens unga läsare ska översättas till tolv poäng.

Jag var i början av 2000-talet med om att åklagaren kunde vidgå att min klient hade en exemplarisk bokföring men att denne ändå dömdes till fängelse i Svea hovrätt medan Stockholms tingsrätt friade hen.

Jag har testat utgången i fallet på ett par av akademikerna vid landets högre läroanstalter och reaktionen har spontant varit "jamen, det går väl inte att döma någon för bokföringsbrott om åklagaren vidgår att det inte föreligger något räkenskapsfel".

Jo, det gick alldeles utmärkt när skatterevisorn - som i förhör bland annat uttryckte att hen hade varit bergsprängare och minsann visste hur det förhöll sig med företagare (och hen uttryckte ännu värre saker i kammarrätten i skattemålet) - fick tåla att jag förhörde hen beträffande hur hen såg på de skatterättsliga förfarandereglerna i tingsrätten, medan jag i Svea hovrätt inte fick förhöra hen alls på det temat.

Rättens ordförande avvisade mig med att "det där får Du ta i förvaltningsdomstolarna". Hur skulle då jag - även om jag skulle uppnå Ekobrottsmyndighetens krav på nit och omsorg i min roll - kunna påvisa osaklighet i den utredning på vilken åklagaren byggde sitt angrepp mot min klient?

Ett bokföringsbrott skulle anses föreligga som en konsekvens av ett påstående om felaktigheter förfarandemässigt sett, felaktigheter angående vilka jag inte fick höra skatterevisorn. Åklagaren hade ju inget annat än skatterevisorns högst personliga tolkning av skattebetalningslagen att bygga åtalet om bokföringsbrott på, när hen på enskild fråga från mig i Svea hovrätt replikerade att min klients bokföring inte bara var i sin ordning, utan till och med i hens tycke exemplarisk.

Jag tycker inte att det är särskilt trevligt att bli ifrågasatt på det sätt som Ekobrottsmyndigheten ägnar sig åt enligt advokat Sundbergs uppmärksammande i Dagens Juridik.

Jag hoppas att saklighet fortsättningsvis får styra debatten om offentliga försvarares kostnadsräkningar i domstolarna - om den nu ska fortsätta ännu en tid efter att ha varit på tal i omgångar det senaste decenniet - och hänvisar Ekobrottsmyndigheten till att vända sig till Sveriges advokatsamfund, om det är något fel på oss advokater som grupp i samhället.

Till akademikerna sänder jag en hälsning med uppmaningen att det är deras sak att undervisa illa upplysta regeringar, såsom den svenska upplysningens främste företrädare Johan Henric Kellgren (1751-1795) uttryckte det när han i slutet av 1700-talet förespråkade skråväsendets avskaffande.

Det dröjde till mer än ett halvt sekel efter hans död, men vi ska väl inte behöva vänta ytterligare ett kvarts sekel på att regeringen i sann liberal anda - som den nu sakpolitiskt gestaltar sig - sätter in utbildningsinsatser om EU-rätten hos domstolar och myndigheter?

Enligt min uppfattning hade jag haft ännu mindre att försvara min klient - individen - med om korporativismen hade fått lov att fritt grassera i stället för att skråväsendet avskaffades 1846.

Jag brukar säga som så att om Sverige inte hade gått med i EU, hade inte en enda kartell brutits upp inom olika sektorer i affärslivet, och då ska väl inte korporativismen få breda ut sig inom domstolar och myndigheter?